

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOFD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

TIN.

(Aangeboden.)

Een paar dagen geleden werd in dit blad mededeeling gedaan van tinontdekkingen in Australië. Welken invloed dit feit kan hebben op de finantien van Nederlandsch-Indië en daardoor van Nederland laat zich moeilijk voorspellen. Wel is waar blijven de tinprijzen steeds rijzen en schijnt dit aan te wijzen, dat de behoefte grooter is dan de produktie; maar het is van veel beteekenis, wanneer een aktieve konkurrent aan de markt komt, welke door Banka en Billiton tot dusver met Malakka beheerscht werd. Meer dan ooit noopt deze mededeeling onze Regeering te letten op den achteruitgang van de produktie van Banka.

In de nos. 62, 69 en 85 van dit blad hebben wij de vraag reeds behandeld: aan wat is de achteruitgang van Banka tegenover den toenemenden bloei van Billiton te wijten? Wij hebben het plicht geacht protest aan te tekenen tegen het beweren, dat Banka uitgeput begint te raken.

Onze overtuiging leidt er ons toe vol te houden, dat hoewel Banka reeds eenige miljoenen pikols tin heeft opgeleverd, het slechts van den wil der Regeering afhangt de produktie weder op te voeren, mits men doeltreffende maatregelen neme.

Billiton's produktie heeft mede nog geenszins haar top punt bereikt. De maatschappij is echter in 't minst niet bevreesd dat de markt overvoerd zal geraken en daardoor de prijzen zouden dalen. Indien men in het loopende jaar geene onverhoopde tegenspoelen ondervindt, zal de produktie op het einde des jaars weder geklommen zijn van circa 50,000 tot 56 à 57,000 pikols. Het distrikt Mangar heeft in 1871 alleen 3,000 pikols geleverd.

En zou nu Banka reeds zijn rijken schat hebben geleverd? Wij ontkennen dat ten stelligste op wetenschappelijke gronden, die tot dusver door niemand zijn wederlegd.

Het staat immers vast, dat hoewel men sedert bijna 20 jaren met opnemingen en onderzoekingen op Banka bezig is geweest, men er nog niet in geslaagd is de geheele lengte der noordelijke bergreeks behoorlijk te onderzoeken. Er zijn tal van voorbeelden, dat in reeds opgenomen terreinen nieuwe en rijke tinbesinkingen worden opgespoord.

Voorts is van de Zuidelijke bergreeks op de Z. W. en N. O. hellingen slechts één en 't punt onderzocht, in het distrikt Soegy Slam, waar rijke tingronden aangetroffen

zijn. Het verdere terrein is daar nog ongerept, hoewel de geologische verschijnselen, alsmede de mededeelingen van Chinezen en Maleiers ten stelligste bewijzen, dat op de Z. W. hellingen uitgestrekte tingronden aanwezig zijn.

Zijn zulke verschijnselen en beweringen geen nauwgezet onderzoek waard?

Het is bevreemdend dat de Regeering niet alles in het werk stelt om dienaangaande zekerheid te verkrijgen. Wilten wij echter meester blijven van de markt, dan moet men thans wel de handen met kracht aan het werk slaan.

Banka heeft nog vele gronden, die ruime opbrengsten beloven. Met successieve vermeerdering der werkkrachten darven wij volhouden, dat de produktie binnen 4 à 5 jaren verdubbeld kan worden, zoo door het opsporen van nieuwe velden als door bewerking van reeds bekende gronden. Met vasten wil moet men de zaak drijven. Ieder ambtenaar moet doordrongen zijn van het gewicht daarvan. Men moet voorts sommige fouten vermijden, die thans begaan worden.

Wij noemen het bij voorbeeld eene fout de Chinezen onder de bestaande regelingen te nopen mijnen te exploiteeren, die hun 's jaars niet meer dan 6 à 7 pikols per hoofd opleveren waardoor de arbeiders in schulden gewikkeld blijven en allen moed verliezen. Uit goede mijnen kan elk man 9 à 10 pikols per jaar delven en uit rijke gronden tot 15½ en meer. Dat bewijst Billiton, waar de mijnwerkers gemiddeld 16 pikols per hoofd verkregen, terwijl de mijnen in het Mangarische 20 pikols per hoofd en eene bijzonder rijke mijn tot 30 pikols rendeerden. Is het vreemd, dat vele Chinezen na ommekomst van hunne verbindingen van Banka vertrekken en op Billiton werk zoeken?

Wij houden de thans op Banka aanwezige ingenieurs voor te groote vrienden der wetenschap om een prikkel te behoeven. Maar daar er moeilijkheden en bezwaren schijnen te bestaan om het terrein der onderzoekingen uit te strekken en tot dusverre belet hebben dat men de opnemingen ook op de Z. W. hellingen der bergen op groote schaal verrichte, zouden wij een middel willen gevonden hebben om daaraan te gemoet te komen. Wat wij verlangen, is geene ligte taak. Aan een onderzoek van dien aard zijn honderde bezwaren en ook uitgaven verbonden, die den mijningenieurs niet door de gewone deklaratie te goed gedaan worden. Wij zouden het daarom hoogst wenschelijk achten, indien de Regeering kon goedvinden *premieën uit te loopen* voor het aanwijzen van nieuwe tingronden, die met succes geëxploiteerd kunnen worden, zoowel voor de heeren mijningenieurs als voor het hun ondergeschikt personeel; die premieën moesten als verdiend beschouwd worden, wanneer de geschiktheid der aangewezen gronden voor eene voordelige exploitatie op afdoende wijze gekonstateerd is. Ruime gratifikatien zullen vele bezwaren doen verdwijnen, ook al moet men dan soms vroeger voorop gezette dwalingen ter zijde stellen. De positie der mijningenieurs

kan inantieel de vergelijking niet doorstaan met die der administrateurs op Billiton. Deze laatste genieten, behalve hunne vaste bezoldiging, pikolgelden en hun belang werkt sterk om dat van de maatschappij te bevorderen. Waarom zou de staat, als ondernemer van de exploitatie van tingronden, zijn belang niet verbinden aan dat der mannen, die de industriële zaak leiden? Dat doet ieder verstandig partikulier.

Op Banka wordt in geheel vrijen arbeid gewerkt. Ons is geen billijker bron van inkomsten bekend. Het beginsel dat kultuur-percenten op Java deed invoeren, kan, zonder eenig het minste bezwaar voor wat ook, op Banka toegepast worden.

Op dat eiland behoeft men geene uitputting van den grond in eene lange reeks van jaren te vrezen. Men onderzoekt slechts de Z. W. hellingen; daar is, wij herhalen het, tin. Wij blijven bij dat beweren volharden, op grond van de reeds bestaande kaarten en teekeningen, op grond van de wetten der natuur en de wetenschap, steunende op verkregen ervaring.

Gesteld eens dat onze meening bleek ten volle op waarheid te rusten, dan zijn de gevolgen van het meeste nyantiaale belang voor den Staat, zoodat eenige uitgaven om de zaak tot klaarheid te brengen allezins gewettigd zijn.

De produktie van Banka-tin is in de laatste jaren 67,000 pikols geweest, in Nederland eene waarde van ± 4,700,000 vertegenwoordigende.

Van deze som gaat af aan inkoop van het tin ad 13½ per pikol / 204,500 en wegens administratie-kosten, verlies op de rijstverstrickking, kosten van vervoer, enz. enz. / 1,105,500; te zamen / 2,110,000. Aan zilverre wist blijft dan / 4,590,000 over.

Hoe aansienlijk deze baten moge zijn, zoo vermeerdert deze belangrijk wanneer de produktie door versterking der werkkrachten toeneemt.

Eene produktie van 150,000 pikols, naar onze meening binnen 4 à 5 jaren bereikbaar, vertegenwoordigt eene waarde van 15 miljoen gulden.

Daarvan aftrekkende / 2,025,000 wegens inkooprijzen en / 2,475,000 voor de verdere kosten, houdt men circa 10½ miljoen over.

Maar al bleek dat wij ons in onze verwachtingen vergissen en de produktie slechts tot de vroegere hoogte ware op te voeren, dan brengt het belang van den Staat toch mede dat men poges inkomsten te vermeederen, die op zoodanige wijze vloeien.

Om tot meer produktie te komen, moet men de werkkrachten op Banka vermeederen, stel tot 11,000 mijnwerkers, maar tevens sommige regelingen wijzigen.

Men zal hoe langer des te meer beswaar ondervinden om werkvolk uit China te krijgen, als Billiton, Malakka en Australie meer voordeel aan den mijnwerker beloven.

Elk ingenieur weet hoeveel een mijnwerker noodig heeft om te leven en uit schulden te geraken. De man moet kunnen overleggen, of hij gaat heen zoo spoedig hem dit mogelijk is. Nu is algemeen bekend, dat op Banka de mijnwerker / 108 'sjaars moet verdienen. Heeft dit niet plaats, dan wordt hij ontmoedigd. Men moet de kongsi's derhalve niet nopen op den bestaanden voet mijnen te exploiteeren, die 6 à 7 pikols tin per jaar en per hoofd produceeren, maar de zaken anders regelen.

In het afgelopen jaar zijn van regeeringswege op Banka ongeveer 95,000 pikols rijst verstrekt. Wanneer men hetgeen voor Lepar en Billiton bestemd werd, alsmede ten behoeve van de distrikthoofden is afgezonderd, aftrekt, blijven ongeveer 84,000 pikols rijst over, voldoende voor de voeding van ruim 7000 mijnwerkers, een cijfer waarvan ook in de jaarlijksehe verslagen melding wordt gemaakt.

Elk mijnwerker, zoo rekende men vroeger, kan onder gewone omstandigheden 9½ à 10 pikols tin per jaar leveren. De tegenwoordige produktie is dus beneden het middelmatige. Intusschen leverde Banka met een gelijk getal handen een 10tal jaren geleden nog 80,000 pikols. Mijnen, waarin men oer eene voldoende hoeveelheid water kan beschikken, vendeerden per man van 11 tot 13½ pikols in het jaar.

Worden tegenwoordig dan schraler gronden geëxploiteerd dan weleer?

Waarom wordt geen nauwgezet onderzoek ingesteld of sommige mijnen wel geschikt zijn voor exploitatie ten behoeve van den Staat, maar op eene andere wijze dan tegenwoordig plaats heeft in ontginning kunnen blijven?

Willen de mijnwerkers zich van de schuld bevrijden, die zij oorspronkelijk voor den overtocht naar Banka aangaan, dan moeten zij per jaar 9 pikols tin kunnen delven, ter waarde voor hen van / 121½ 'sjaars.

Daarvan gaat het volgende af: wegens verstrickking van 12 pikols rijst, van olie, zout en ijsar / 68,50 'sjaars; wegens smelt- en transportloon 12. Als Singkees moet hij van zijne schuld per jaar afdragen / 20. Ter voldoening in zijne behoeften heeft hij in het eerste jaar dus noodig / 110 en houdt van 9 pikols tin dan / 11 over, om tabak, kleeding en eenige andere levensbenoodigheden aan te schaffen.

Bij eene produktie van 8 pikols per man kan hij zich in een jaar echter reeds niet van zijne schuld bevrijden, want hij ontvangt dan / 108.

In het allereerste jaar van aankomst zal de mijnwerker in den regel evenwel niet meer dan 4 pikols delven en dan / 46 tekort komen. In het tweede jaar klimt daardoor de schuld tot / 126,50 en daar hij, ook bij eene produktie van 9 pikols, nog / 4 tekort overhoudt, zal hij pas in een derde jaar / 37,50 voor zich ontvangen, om zich van het noodige te voorzien.

De toestand zou nu, onzes inziens, voor al'e partijen gunstiger worden, wanneer men de schrale tingronden tegen een bepaald loon liet bewerken of die aan partikulieren ter exploitatie overliet, mits levering van het tin tegen een bepaalden prijs. Men kan tot het laatste overgaan, omdat men bij behoorlijk onderzoek vrij nauwkeurig kan bepalen hoeveel eene mijn kan produceeren. De winst op tin is overigens groot genoeg, dat de Staat zich eenige uitgaaf kan getroosten.

Overigens rust op den administrateur, maar bovenal op de ingeniëurs de verplichting den arbeid in arme mijnen door hunne wetenschappelijke kennis te hulp te komen om daar de produktie te verbeteren. Dit kan in vele gevallen plaats hebben.

Kan de mijnwerker 9 à 10 pikols delven, dan zal hij meestal met ambitie werken. Bij betere voeding komen dan ook minder ziektegevallen voor.

Dat de Singkees op Banka evenwel weinig lust gevoelen om de schulden in arme mijnen te worden, begrijpt iedereen, want dan zijn zij gedwongen gedurende jaren daar verbonden te blijven, al behalen zij geene winst. Als de Chinese echter langer dan drie jaren moet arbeiden zonder van schulden los te zijn, wordt hij moedeloos, onverschillig en lui of loopt weg wanneer hij de kans schoon ziet.

Zekere orde moet bij de ontginningen nogtans in het oog worden gehouden. Maar daarbij moet men met billijkheid te werk gaan. Nooit het bestuur dus de mijnwerkers mijnen te openen, die weinig opleveren, dan moet de Regeering van hare zijde eenige tegemoetkoming geven, hetzij door ruimer betaling van tin uit die mijnen, hetgeen echter tot misbruiken zou kunnen leiden; het is beter zich de kosten te getroosten van den aanleg van grotere tabak- en bandars, ten gevolge waarvan die mijnen over meer water kunnen beschikken dan onder gewone omstan-

digheden, en met dezelfde werkkrachten meer aarde kan verwerkt worden, hetgeen meer tin geeft.

Wanneer wij een betere regeling van de betaling der mijnwerkers verlangen, zal men ons wellicht tegenwerpen, dat daarin in 1865 is voorzien bij een gouvernementsbesluit, waarbij bepaald werd dat er geene voorschotten meer zouden worden gegeven, maar dat bij de mijnen die bij afrekening op geene uitkeeringen aanspraak hadden voor elke pikol tin, welke door zulke mijnen geleverd werd, vijf gulden zou worden betaald. Men wilde daardoor tevens voorkomen, dat men bij met schulden beladen mijnen, wetende dat men geene uitkeering te wachten had, erts aan andere mijnwerkers zou verkoopen die in rijker gronden werkten en geene schulden af te dragen hadden, om kontant geld te bekomen.

Hoezoer de bedoeling goed is, had men dit niet als regel moeten stellen voor alle mijnen, want dieu ten gevolge werd eene premie voor luiards in het leven geroepen; men zal toch nu in menig geval minder hard doorgewerkt hebben om zich spoedig van schulden te berijden. Het is veel beter bij minder producerende mijnen voor loon te laten werken.

Wij willen door deze beschouwing geenszins beweren, dat water de noodige prikkels om voordeel te behalen, blijvend werken, de mijnwerkers lui zouden zijn. Maar wat wij zouden wenschen is, dat men de lieden zou aansporen meer te produceeren en daartoe aanmoedigen door het uitloven van een premie van f 2 of 2,50 per pikol tin, die meer dan in een vorig jaar werd opgeleverd. Zeer zeker is de nitgraf, welke hierdoor ten laste van den Staat zou komen, geringer dan het bedrag der uitkeering van f 5 per pikol tin aan mijnen, die anders geenerlei uitkeering zouden genieten, omdat zij nog schulden aan het bestuur hebben te kwijten.

Eene andere omstandigheid, die nadelig werkt op de aflossing der mijnschulden is, dat de oude deelhebbers in zoodanige mijnen soms niet werken en alles aan de singkees overlaten. Gaat evenwel de administrateur de handelingen der mijnhoofden goed na; ziet men bovenal toe dat het personeel werkelijk aanwezig is, dat op de mijnlijsten voorkomt; let men er op dat geen deelhebbers te boek staan, die een koelie in hunne plaats laten werken, dan zullen ook daardoor de mijnen vooruitgaan.

Bij goed toezicht op het werk; bij verstandige leiding en raadgevingen betreffende den aanleg der tabats; bij zorg dat geen water vermorst wordt en het uitgewaschen tinerts tijdig in de baders wordt opgezameld; bij behoorlijk temperen van den waterstroom, opdat zijn tinerts niet verloren ga; als dit een en ander in het oog gehouden wordt, kunnen wij ons niet voorstellen dat er, meer dan bij uitzondering, mijnen aangetroffen worden die niet een 9tal pikols tin per man zullen opleveren.

Het is aan den ingenieur en den administrateur mede te wijten, wanneer mijnen, ondanks goed toezicht dat er flink gearbeid worde, in schulden gedompeld blijven, mits men geene onjuiste berekening van het tingehalte van den grond gemaakt hebbe.

De terreinen moeten toch zeker tingehalte hebben om met voordeel bewerkt te kunnen worden en bij matige toestrooming van water voor ontginning geschikt te worden geacht. Dit gehalte is voor koelie-mijnen en bij eene diepte van minstens $1\frac{1}{2}$ meter per vierkante el oppervlakte $3\frac{1}{2}$ kilo's; voor koelie-kolougaijnen bij eene diepte van 3 meters per vierk. el 4 kilo's en bij 4 meters diepte 6 kilo's; voor kolougaijnen diep 5 meters 8 kilo's, 6 meters 8 kilo's, 7 meters 10 kilo's, 7 meters 12 kilo's en 8 meters 14 kilo's tin.

Bij ruime beschikking over water zal men nogtans ook gronden in exploitatie kunnen brengen, wier rijkdom aan

metaal $\frac{1}{3}$ minder is per vierkante el oppervlakte dan de door ons aangegeven cijfers. Bij ruime beschikking over water kan elk man dan meer grond uitwaschen.

Op Banka volgt men reeds den goeden regel de meerdere transportkosten van het tin voor alle mijnen, die verder dan 9 palen van de hoofdplaats van het distrikt gelegen zijn, ten laste van de Regeering te brengen. De afstand waarop de mijnen gelegen zijn, kan derhalve geene reden zijn om ze niet in exploitatie te nemen.

Op Billiton is daarin door de Maatschappij niet voorzien. Zij zal er later toe moeten komen, wil zij nog zeer lang voortwerken. Sommige mijnen zouden immers thans, ondanks haar rijkdom, aan de werklieden geen voordeel opleveren, daar de transportkosten alle winsten zouden vermindern.

De administrateurs en ingenieurs moeten op een tal bijzonderheden letten. Vooral water en een solide groote tabat spelen eene belangrijke rol bij stroomtin-ontginningen.

Wij achten het van het uiterste belang niet alleen de gehele Z. W. berghellingen, maar ook de reeds in bewerking genomen terreinen ter diepte van acht meters met het oog op de door ons aangegeven regels nader te onderzoeken. Men strekke dat onderzoek langs de N. O. kust uit tot in de nabijheid van Tandjong Berkat, alsmede tusschen de bergreukse in. Merkt men daar doorbraken van het graniet op, dan worde het onderzoek vervolgd. Voornamelijk wenschen wij echter de gehele Z. W. helling der meer ten Zuiden gelegen bergen, speciaal in de distrikten Toboati, Soengy Slam, Meruwak en Muntok goed te doen opnemen. De aanwezigheid van graniet, donkergrijze klei en kiezelschiefer zal tot leidraad strekken om tinerts op te sporen.

Wij hebben voorts de leemten aangewezen, die naar onze meening, eene goede exploitatie in den weg staan. Wanneer men die verhelpt, zal men ook meer en beter werkvolk verkrijgen.

Om tot een zoo belangrijke vermeerdering der produktie te geraken, als waarvan wij in den nauhet gewag maakten, moet men toch over meer handen kunnen beschikken.

Het belangrijkste element, dat in het oog dient gehouden te worden, wanneer men zich op den duur eene ruime produktie wil verzekeren, is het werkvolk en de aanvoer daarvan.

Het kan er ten bijgedragen hebben dat de produktie in de laatste jaren is afgenomen, dat terwijl goede mijnwerkers repatrieerden, slechts minder krachtige handen aangevoerd zijn, omdat de mijnen op Banka niet meer zoo belangrijke winsten afwierpen. Dit is nogtans niets meer dan eene hypothese.

Geene uitbreiding der produktie op groote schaal is evenwel te verwachten, zonder versterking der werkkrachten.

De aanvoer van Chinezen heeft in de laatste jaren op Banka opgehouden.

Wij zijn van meening dat er te dien aanzien misslagen zijn begaan, waaraan het gewestelijk bestuur wel is waar rechtstreeks geen schuld draagt, maar die van wezenlijken invloed geweest kunnen zijn.

De uitbetalingen bij aanvoer van werkvolk hebben aan de hoofden der singkees niet direkt door het bestuur op Banka plaats. Zij geschieden door tusschenkomst van de hoofden der Chinezen, die, bij de afrekening met de wervers en wangkangvoerders, welke bij hen zogenaamde binnerekeningen hebben, zoo goed weten te cijferen, dat de wervers en wangkangvoerders soms teleurgesteld naar China terugkeerden. Het gevolg daarvan is geweest, dat geen werklieden meer naar Banka werden gebracht. Ook werkten de wervers onze zendingen tegen, die naar China gezonden werden om werkvolk over te halen zich naar Banka te begeven.

Op Billiton deden zich in 1864 en 1865 gelijksortige verschijnselen voor. Op aanzoek van de Billiton-maatschappij bemoeide het gewestelijk bestuur zich nogtans toen met de uitbetalingen aan wervers en waangkangvoorders en gaf zelfs kleine voorschotten aan die lieden; daarbij bestond altijd eenig risico dat zij niet zouden terugkeeren. In 1865 voerden zij dien ten gevolge evenwel 2,100 man en in 1866 1,400 singkees aan. Dit bewijst dat er wel werkvolk te bekomen is, mits het bestuur er voor waken dat de belooning den rechten man in handen komt.

Licentie of vergunningen om volk te werven, zooals onder het bestuur van den resident Bosscher werden uitgegeven, zullen er veel toe bijdragen om den aanvoer van singkees te vergemakkelijken.

Billiton behoeft tegenwoordig geene werving. De 70 of 80 mijnwerkers, die jaarlijks repatrieeren, 60 à 70,000 gulden overgewonnen geld medenemende, zijn voldoende lokvogels om nieuwe manschappen te doen overkomen. In het grootste mijn-district van dat eiland werd toch in het laatste jaar aan *oewang pandjang* niet minder dan $2\frac{1}{2}$ ton gouds uitgekeerd.

Wij nemen dus aan dat als het bestuur op Banka de noodige waakszaamheid aan den dag legt, steeds voldoende werkkrachten voor de mijnen aangevoerd zullen worden.

Wij zouden wenschen dat vooreerst gedurende een viertal jaren telkens een 1000tal singkees werd aangevoerd. De kosten daarvan stellen wij per jaar voor premien van aanvoer, enz. op 25000 dollars. Elke singkee is nogtans gehouden door zijn arbeid in het eerste jaar van aankomst 12 dollars af te dragen. De Staat moet derhalve op eene uitgave van \pm 13,000 dollars rekenen, hetgeen in 4 jaren uitmaakt 52,000 dollars.

De mijnwerker heeft eenigen tijd noodig tot daarstelling van eene woning en andere gebouwen, voor het schoonmaken van het terrein, den aanleg van *labat* en *bandar*, maar kan desniettemin in het eerste jaar reeds 3 à 4 pikols tin leveren. Dit maakt eene meerdere opbrengst van \pm 4,000 pikols tin. In het tweede jaar wascht elk mijnwerker evenveel als een onder arbeider. Men komt dan gemakkelijk bij wederaanvoer van 1000 man op eene verhoogde produktie van 4000 + 10000 pikols. Zoo kan men binnen 4 jaren 34,000 pikols meer verkrijgen. Stel dat de gewone produktie aan de oude mijnen niet verder dan tot 70,000 pikols gebracht zij, dan zou de produktie reeds in het vijfde jaar tot 110,000 pikols op te voeren zijn.

Wij spreken evenwel slechts van eene gemiddelde produktie onder gewone omstandigheden. Geen deskundige zal kunnen ontkennen dat bij behoorlijk toezicht en goede leiding de produktie der bestaande mijnen niet met 15 à 20,000 pikols 's jaars te vermoederen is.

Wordt op Banka geen krachtige stoot aan den gang van zaken gegeven, dan zullen wij wellicht beleven dat het viermaal kleinere Billiton, dat in gelijke omstandigheden verkeert, weldra grooter produktie dan Banka levert.

Bij de hooge prijzen van tin is het zaak in de blijkbaar klimmende behoefte te voorzien. Doen wij dit niet, dan zoekt de nijverheid andere uitwegen. Reeds hebben de eigenaren der smeltovens van Cornwallis het oog op uitbreiding der tinmijn-exploitatie op Malakka gevestigd. Siam trekt evenzoo de aandacht. Australië dreigt een geduchte konkurrent te worden. Waar moet het heen als Banka stilstaat? Dan worden 's lands finantien met wezenlijk gevaar bedreigd als de dag aanbreekt, dat de tinprijzen door toenemende exploitatie in andere gewesten eens beginnen te dalen. In ons oog bestaat daarvoor vooralsnog geene beduchtheid, want de navrang neemt telkens toe.

Maar onze finantiele toestand is niet van dien aard, dat men gerechtigd zou zijn onze denkbeelden zonder nauwgezet

onderzoek verder ter zijde te stellen. Men moge ze eenmaal humber genoemd hebben, de geschiedenis van het tot stand komen der tinmijn-ontginningen op Billiton is daar om aan geen enkel mijnbouwkundige in deze gewesten onfeilbaarheid van oordeel toe te kennen. „Er is geen tin op dat eiland, voldoende om het met voordeel te ontginnen”, luidde eenmaal de officieele uitspraak. En wie had zelfs durven vermoeden, dat daar de tegenwoordige resultaten zouden worden verkregen? Men stelle derhalve ook op Banka een wetenschappelijk onderzoek in, niet volgens den ouden sleur, maar zooals wij dat verlangen, en love premien uit voor het opsporen van nieuwe tinbronnen. Onze innige overtuiging is dat Banka rijk, zeer rijk door de natuur gezegend is.

Nederlandsch-Indië heeft dringend behoefte aan meer en verbeterde middelen van vervoer, zoowel tot ontwikkeling van 's lands produktieve krachten en welvaart als uit een krijgskundig oogpunt. Haven- en irrigatie-werken, kanalen, kustverlichting, borenal het onderwijs en zooveel meer eischen offers van de schatkist. Eerst dan wanneer een en ander zijne werking zal hebben doen gevoelen, zal de schatkist daarvan belangrijke voordeelen trekken. Onze finantien gaan derhalve een moeilijk tijdperk te gemoet, al is de toekomst verzekerd, omdat hier sprake is van produktieve uitgaven. Het is echter geene gemakkelijke taak inmiddels nieuwe lasten aan de bevolking te doen dragen. Dat zal haar eer tegen hervormingen en verbeteringen stemmen.

Mag dus de Regeering onder zulke omstandigheden langer nalaten onze ideeën in de meest ernstige overweging te nemen, om Banka produktiever te doen zijn? Onze overtuiging blijft dat de bron van inkomsten in Nederlandsch-Indië, waartegen gemeenlei bezwaren geopperd kunnen worden, on eindig middel kan vlocien. Dat vraagstuk worde opgelost. Dan bevordert men het staatsbelang en tevens dat van de industrie in Europa, die telkens meer tin noodig heeft.

v. G.

GOUVERNEMENTS-BESLUITEN, BENOEMINGEN, ENZ.

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, van 17 Juli 1872, no. 26, is aangeleekend dat aan de hieronder volgende personen, bij de achter seders naam bekeno gestelde wetten, brieven van naturalisatie als Nederlander zijn verleend, als aan:

Richard Bernhard Gottlieb Brostowski, landmeter bij de statistieke opname op Java en Madura, geboren te Bromberg (Prusen), wonende te Keboemen (Bageles), bij de wet van 13 April 1872 [Nederlandsch Staatsblad no. 31];

Antoine Joseph Joachim Caudron, boomwachter bij de inkomende en uitgaande regten te Beekolen, geboren te Brussel (België), bij de wet van 13 April 1872 (Nederlandsch Staatsblad no. 35);

William Estij, geëmployeerde op de suiker-fabriek Wringin Anom (Bezoeki), geboren te Uileskel (Engeland), (Nederlandsch Staatsblad no. 36);

Wilhelm Ferdinand von Stülpnagel, tijdelijk klerk op het residentie-kantoor te Pamakassan [Madura], geboren te Coersin [Prusen], bij de wet van 13 April 1872 [Nederlandsch Staatsblad no. 42]; en

Karl Ludwig Schaeff, destijds burger-opnemer in het gouvernement Celebes en onderhoofigheden, geboren te Coblenz [Prusen], aan wien sedert bij het besluit van 10 Juli 1872, no. 5, een tweejarig verlof naar Nederland is verleend, bij de wet van 13 April 1872 [Nederlandsch Staatsblad no. 45].

Civiel Departement.

Verloend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den assistent-resident van Djokdjokarta P. H. W. graaf van Ranzow.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, wegens ziekte, met behoud van recht op pensioen, de ambtenaar op wachttijd G. W. C. Dressler, laatstelijk eerste klerk tevens griffier bij den landraad te Limongan [Soerabaja].

Benoemd:

Tot hoofdonderwijzer aan de openbare lagere school te Poerwakarta [Krawang], de eerste hulpouderwijzer aan de openbare derde lagere school te Batavia G. Lavell.

Tot eersten hulpouderwijzer aan de openbare derde lagere school te Batavia, de hoofdouderwijzer aan de openbare lagere school te Poerwakarta [Krawang] L. H. van Dingstée.

Bij de Plaatselijke schoolkommissie te Magelang (Kadoe).

Ontslagen:

Eervol, wegens vertrek, als lid, A. F. Goudriaan, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Benoemd:

Tot lid, R. H. van Os, ingenieur der tweede klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken.

Goedgekeurd:

dat door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur voorloopig is aangewezen:

Aanden hofvater, belast met het beheer over het boschdistrict Krawang, Preanger-Regentschappen. Cheribon, Banjoemas, in stede van Soemrang [Preanger-Regentschappen], de hoofdplaats Cheribon tot standplaats.

Is overgeplaatst:

Van de residentie Samarang naar de residentie Japara, de opziener der eerste klasse bij het boschwezen op Java en Madura A. W. A. Zeijdel.

dat door den landraad te Tawangboeng (Kadoe)

Is benoemd:

Tot buitengewoon subtituut-griffier bij die rechtbank, buiten bezwaar van den laude, H. J. A. van Blaasmestein, ambtenaar ter beschikking bij de landelijke inkomsten en kulturen

Door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid.

Is benoemd:

Tot tweeden hulpouderwijzer aan de openbare lagere school te Milang [Paseroeran], L. Franken, onderwijzer voor de Indische dienst, onlangs uit Nederland angekommen.

Door den Resident der Lampongsche Distrikten.

Is ontslagen:

Eervol, wegens vertrek als lid, van de plaatselijke schoolkommissie te Teluk-Betong J. D. L. Harders onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Is benoemd:

Tot lid der plaatselijke schoolkommissie te Teluk-Betong, de controleur eerste klasse jhr. T. G. V. Boreel.

Departement van Oorlog.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit Zr. Ms. militaire dienst, wegens volbrachten dienstdag, met behoud van recht op pensioen, de luitenant-kolonel der infanterie W. E. F. van Heemskerck, de dirigerende officier van gezondheid der eerste klasse A. H. Kunze en de majoor der infanterie A. W. van Riemsdijk.

Eervol, uit 's lands dienst, de geschorste klerk bij de militaire administratie W. Lvarens.

Verleend:

Buiten bezwaar van den laude,

den rang van kolonel, aan den Pangeran Adhipati anom Hamengkoe wè:ò ò hiang kang Soedhibo poetrorodjo narendhro Mstaran van Djokdjokarta, adjudant van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië;

den rang van luitenant-kolonel der infanterie aan den Pangeran Ario Adi Koersomo;

den rang van majoor der infanterie, aan den Pangeran Teedjokesomo en aan den Pangeran Ario Adi Winoto, met intrekking voor zoover dezen laatsten betreft van den rang van kapitein-adjudant van Z. H. den Sultan van Djokdjokarta;

den rang van kapitein-adjudant van Z. H. den Sultan van Djokdjokarta, aan den Pangeran Adhiwidjojo.

Batavia.

17 Juli 1872.

Volgens ons welwillend gedane mededeelingen, alhier van Deli aangekomen, is de kapitein Koops naar zekere plaats, Kloempang genaamd, opgerukt. Op den 3den dag trof hij eene versterking op zijn weg en nam die.

Den 20 Juni trok de luitenant Ponster, vergezeld van den controleur de Kerens, met 20 bajonetten op naar eene plaats, waar de vijand, zoo het heette, genesteld was. Men trok naar de bergen; maar er waren meer wegen dan naar het beveren van de inlanders bestonden, waarop versterking werd aangevraagd. Van deze voorwaart werden den 28 Juni bij een aanval 9 man gewond, waarop zij naar de benting retireerde, waar de hoofdmacht zich bevond.

De troepen, van Batavia ter versterking gezonden, deden de reis naar Deli in 90 uren tijd, inderdaad *a splendid trip*.

Zij kwamen den 10den des morgens ten 8 ure ter reede. Dien avond waren zij ten 5 ure, met de koolies, en 4 dagen virtueel, gelebarkerd.

Des avonds ten 10 ure rukten 1 officier en 25 man, op verlangen van den controleur, naar eene plantage op, ongeveer 2 palen van Deli, waar de Battaks zich genesteld zouden hebben. Men vond niemand en den volgenden morgen keerde de troep naar Deli terug. De hoofdmacht, onder bevel van den luit. kolonel van Hombrecht, ging ten 4 ure des morgens den 11den op marsch. Eene compagnie rukte naar Soengal, de andere naar Laboena. Onze troepen kwamen er allen aan; geen enkel man bleef wegens vermoedheid of ziekte achter.

Van verdere operaties heeft men nog geen bericht.

De *Pinang Gazet's* bevat berichten uit Deli tot 3 dezer: De troepen, ongeveer 40 man sterk, zijn te Soengal, ongeveer 14 mijlen van Laboena gekampeerd, waar zij eene sterke positie hebben ingenomen en de aankomst der versterkingen wachten.

Omstreeks 14 dagen vroeger werd eene expeditie door onze troepen ondernomen naar eene plaats, Tandoe Benoa genaamd, ongeveer 20 mijlen meer landwaarts in dan Soengal, om er de twee rebellenhoofden gevangen te nemen; Dato Ketjil en Dato Dalil, zouden zich daar toch ophouden. Op ongeveer 3 mijlen van genoemde plaats werd plotseling op de troepen een moorddadig vuur geopend uit een duchtig versterkt Battaksch huis, waardoor 10 der onzen buiten gevecht werden gesteld. De dappere kommandant der troepen liet de benting ten-toond bestormen, die zonder verdere verliezen werd genomen, daar de Battaks de vlucht namen. De Nederlanders achtten zich onder deze omstandigheden nogtans niet sterk genoeg om de vervolging dieper landwaarts in voort te zetten en begonnen op Soengal te retireeren, hetgeen echter niet ongestoord plaats had, want den volgenden dag werden de troepen in den rug en op de rechterflank bestookt. Na eene schermschieting van een uur slaagden zij er in de Battaks met groot verlies af te slaan. De onzen leden daarbij geen enkel verlies.

De *Argus* van Pinang, van 4 dezer, deelt mede dat de moeraskoortsen, die Britsch-Indië teisteren, ook te Pinang zijn uitgebroken; zij zijn er overgebracht door 2 of 3

passagiers van het stoomschip *Asanda*, van Bangoon; vervolgens zijn 30 op 50 Chinoesche zeelieden, die in 6½ huis woonden, aangetast.

De *Straites Times* verlangt, dat onmiddellijk quarantaine-maatregelen te Singapore zullen worden genomen, als een en ander zich bevestigt.

Wij vestigen de aandacht van onze autoriteiten mede daarop.

De Faktori der Ned. Handelsmaatschappij vraagt scheepsruimte voor den overvoer van produkten naar Nederland. De schepen moeten te Batavia, Samarang of Soerabaia voor of op 12 Augustus tot ineeniging van lading gereed liggen. Aanbiedingen worden ingewacht 30 Juli a.s.

18 Juli 1872.

Men schrijft ons van Tebing Tinggie:

«Met loedwezen nam het garnizoen den 23 Juni jl. afscheid van zijn militairen kommandant, den kapitein J. H. Rausch. Dat afscheid ging hooger en in rang en minderen ter harte. Ieder ziet in hem een waardig chef en een liefderijk vader voor de zijnen. Kap. R. is met hart en ziel krijgsman; als chef weet hij elkeen naar werken te loonen of te straffen, hetgeen de discipline bij elk rechtgevaard soldaat in de hoogste mate bevordert.

«Bij zijn vertrek mag hij dan ook de aangename ge-waarwording mededragen, dat hij hier algemeen bemind was.

«Hem werd uitgeleide gedaan door den civielen gezaghe-ber van de aanwezige officieren. Maar op de plaats der inscheeping werd hij mede opgewacht door alle onderofficieren van het garnizoen, die hun chef een hartelijk en welgemeend vaarwel wilden toeroepen. Dit werd hem in korte en krachtige bewoordingen door den sergeant v. D. toege-bracht. De spreker schetste het sociale der betrekking, die door Kap. R. was nedergelegd; het garnizoen had in hem een man gezien, die deze betrekking op waardige wijze had weten te vervullen, getuige de goede gezondheid onder de troep gedurende al den tijd dat de kapitein R. hier het bevel had gevoerd; de spreker wies op andere plaatsen, waar de goede verstandhouding tusschen moorde-ten en minderten te wenschen overlaet en bracht den kapitein uit aller naam ten slotte warmen dank voor de lessen en terechtwijzingen, die hij overal nooit dan welverdiend en met welwillendheid had gegeven.

«Deze toespraak droeg zoozeer den stempel dat zij uit het hart voortkwam, dat de kapitein Rausch diep bewogen was en alleen door een handdruk kon antwoorden.»

Heden is Z. M. transportschip *Java* van Soerabaia alhier teruggekeerd. Het schip zal waarschijnlijk tegen het eind dezer maand de reis naar Nederland weder aanvaardigen.

20 Juli 1872.

Men spreekt hier van de vermoedelijke komst van Z. K. H. den Grootvorst Alexis van Rusland, die over een twee- of drietal weken met zijn eskader allier zou verwacht worden. Men zal zich herinneren dat deze vorst zich onlangs geruimen tijd in de Vereenigde Staten ophield en daar met veel onderscheiding en enthousiasme werd ontvangen.

De bladen te Singapore maken eveneens gewag van de aanstaande komst van den vorstelijke reiziger op die plaats.

In de *Jav. Cour.* komt voor een bericht over de verschillende volksziekten in N. I., geheerscht hebbende gedurende de maand Mei 1872.

Een extra-bijvoegsel, behoorende bij de *Jav. Cour.*, bevat het verslag van de kultuur van eenjarige gewassen op Java gedurende de maand October 1871.

Een ander extra-bijvoegsel, gevoegd bij de *Jav. Cour.*, bevat de wijziging der statuten van de tweede Nederlandsch Indische Zee- en Brand-assurantie-maatschappij, gevestigd te Batavia.

De *Jav. Cour.* bevat eene nadere opgaaft van den uitslag van in 1872 gehouden uitbestedingen van uitvoering of levering van materialen, ten behoeve van vijf militaire werken. Deze vijf uitbestedingen *mistakten allen*.

Eene andere opgaaft van vier aanbestedingen voor de levering van diverse artikelen, ten behoeve van de artillerie, meldt eveneens de *mistakting van allen*.

— In eene missive van den kommandant der expeditionaire troepen in Deli van 10 Juli jl., wordt ten ver-voorde van het in de Javasche Courant van 16 dezer, no. 57, medegedeeld telegram van dien hoofd-officier van den zelden datum, het volgende gemeld:

«Bij aankomst ter reede Laboan-Deli was de *Morvis* reeds aangekomen en had vijf-en-zeventig man gedebarkoord, die over verschillende plantages zaidelijk van de hoofd-plaats (Laboan-Deli) waren verdeeld.»

«De kapitein Koops heeft zich te Soengal versterkt en zooveel mogelijk detachementen naar de verschillende plan-tages in den omtrek gezonden; enkele plantages zijn an-gevallen en zonder hulp der militaire macht door de eigenaren verstedigd.»

«Heden morgen is noordwestelijk van de hoofdplaats een kampong verbrand; terwijl de kontrôleur zoo even van den assistent-resident van Siak en onderhoorigheden, die zich te Soengal bevindt, het bericht ontving, dat enkele plantages den geheelen nacht gealarmeerd worden.»

«Morgen ochtend ten 5 ure begeef ik mij met twee kom-pagnien op marsch naar Sjongal om met den assistent-resident te abouheren.»

Te Perang (Straits Settlements) waren bijkens een telegram van gister 18 dezer, geen nadere berichten uit Deli ontvangen. Men verwachtte op den 20sten een stoomschip van daar.

Van Regeeringswege is machtiging verleend tot het graven van eene waterleiding uit de Beg-dosh bij Mongkong, afdeling Ledok (residentie Bagelen) over eene lengte van 22877 meters, ter irrigatie van een gedeelte van de dis-trikten Saporan en Kaliwiro.

— Uit de afdeling Tanggeran wordt gemeld, dat ten-gevolge van een in den nacht van 6 op 6 dezer opgekomen omdijk in de Tji-Mentjere, de dijk langs die rivier door-gebroken is, waardoor verscheidene kampons van het land Pasilian 2 à 3 voet onder water werden gezet.

De noodige maatregelen zijn genomen om de dijkbreuk te herstellen, terwijl een onderzoek naar de geleden schade wordt ingesteld. (*Jav. Cour.*)

Bijkens een aan den Gouverneur-Generaal gericht schrijven van de commissie tot het bijeenbrengen van gelden, ter leening der door de jongste overstroomingen op Java ge-leden verliezen, is door haar van Z. K. H. prins *Fredrik der Nederlanden* eene som van f 1000. — ontvangen. Deze som, door genoemde commissie aan den Gouverneur-Generaal overgemaakt, is ter beschikking gesteld van den Directeur van Binnenlandsch-Bestaar, met opdracht daarvan f 700. — te doen toekomen aan den Resident van Samarang en f 300. — aan den Resident van Batavia, ten einde die sommen aan te wenden overeenkomstig de melle bedoelingen van den doortochtigen geveer. (*Jav. Cour.*)

De directeur van Binnenlandsch Bestuur maakt bekend, dat in de maand Augustus e. k., op den eersten of tweeden dag na aankomst van de stoompakkettboot, welke den 25sten dier maand van Batavia naar Benkoelen vertrekt, aldaar voor rekening van den lande in het openbaar zullen worden verkocht:

2²¹/₁₀₀ pikols witte, en
1²¹/₁₀₀ pikols zwarte peper,

of zooveel meer als op den dag van verkoop zal blijken in voorraad te zijn.

Samarang, 13 Juli. Rechtszaken. De korporaal van het Militair Hospitaal te Klatten, Brands, tegen wien het O. M. wegens het vervoeren van een groote hoeveelheid opium in zijn ransel een straf van 1 maand tot 3 jaar gevangenis en een boete van Duizend tot Tien duizend gulden eische, is heden door den Raad van Justitie alhier, wegens overtreding van Art. 20 van het opiumreglement veroordeeld tot 3 maanden gevangenisstraf en drie duizend gulden boete.

Waterstaat. De ingezetenen dezer plaats zullen zich wellicht een questie herinneren die eenigen tijd geleden gerezen is tusschen het hoofd van gewestelijk bestuur en den Eerstaanzwend Ingenieur der Burgerlijke en Openbare Werken alhier, ontstaan doordien de Resident verzoende de maet te hebben om aan een, den Hoofd Ingenieur ondergeschikt Waterstaatsambtenaar, opdrachten te doen buiten diens directen Chef om. Deze questie is thans uitgemaakt. In het onlangs uitgekomen Bijblad op het staatsblad van Ned.-Indie komt een circulaire voor van den Directeur der Burgerlijke Openbare Werken, waarbij aan de Residenten wordt medegedeeld dat ze de bevoegdheid daartoe niet bezitten, hetgeen blijkt, zoo als wordt aangetoond, wanneer men de voorschriften in Staatsblad 1867 No. 86 nedergelegd niet uit hun verband rukt, zoodat zij voortaan steeds den eerstaanzwendenden ingenieur hebben nitenoedigen om voorstellen te doen; en den Waterstaatsambtenaar of beambte aan te wijzen, die met het oog op de belangen van den aan hem toevertrouwd dienst en op de voor de commissie gevorderde technische bekwaamheden, naar zijn inzien daarmede het best kan worden belast dan wel: de commissien aan den eerstaanzwendenden ingenieur hebben op te dragen, met vrijlating aan hem om ze zelf te verrichten of door zijne ondergeschikten te doen verrichten.

Samarang, 16 Juli. Vendatie. Gisteren werden alhier op publieke vendatie opgehouden, de tekoop gevaillede drie rechten van opstal allen gelegen in de residentie Japara, afdeling Koedoes, district Oendsin, vroeger een deel uitmakende van de onderneming Klamboe. Het hoogste bod was f 4500, — zegge: Vierduizend vijfhonderd gulden.

(Loc.)

Liefdadigheid. Wij vernemen dat de heer Lebrét op Kewawoong nabij Pasoeroean een som van f 10000.— *tien duizend gulden* — ter beschikking heeft gesteld voor de noodlijdenden in de omstreken van den Merapi. (Loc.)

Trouw-, Geboorte- en Doodberichten.

Gehuwd:

- Juni 26 A. A. van der Bilt la Motthe met M. A. Boscher, Pamakassan.
- " 29 G. L. Brocx met T. J. L. Huijendag, Soerabaja.
- Juli 2 H. R. Olland met S. C. T. van Heusden, Batavia.
- " 3 D. J. Visscher met D. G. van Viegen, Cheribon.
- " 13 J. H. L. Lutz met M. T. Vischer, Batavia.
- " — K. R. C. Obdam met E. J. Nichoff, Soerabaja.
- " 18 H. E. Prins met A. Schaap, Batavia.

Bevallen:

- Mei 25 Timmermans, geb. Lindner, [Z.], Martapoera.
- Juni 4 H. Stoelman, geb. Brady, [Z.], Probolingó.
- " 11 S. C. M. Hoos, geb. Pattijn, [D.], Palembang.
- " 21 L. H. Groeneveld, geb. Casteren van Cattenburch, [D.], Padang.
- " — T. J. G. Neeb, geb. Colebrandor, [D.], Padang.
- " 28 S. Veldman, geb. Stolk, [Z.], Soerabaja.
- " 29 J. W. Tokaja, geb. van Loo, [2 Z.], Soerabaja.
- " 30 M. C. de Kanter, geb. de Lange, [Z.], Samarang.
- " 20 W. A. Rambaldo, geb. van Weelderco, [Z.], Preanger.
- Juli 1 Mevr. W. Walker, [Z.], Soerabaja.
- " 2 J. Voswinkel Dorstelen, geb. Bloch, [Z.], Blitar.
- " — F. L. Hora Sicama, geb. Hunderschoe, [Z.], Tassik-Malaja.
- " — A. L. Stennekes, geb. Lion, [Z.], Batavia.
- " 4 H. J. S. E. Bling, geb. van Hecking van Colebrandor, [D.], Pasoeroean.
- " 4 J. M. Hen, geb. van der Burg, [D.], Padang.
- " 5 H. Schill, geb. Schmalhausen, [D.], Batavia.
- " 6 W. E. Berretty, geb. van Ligten, [D.], Samarang.
- " 9 Mevr. Heijblom, [D.], Djatie Rongo.
- " — A. Schoutekamp, geb. Groeneveld, [Z.], Batavia.
- " 11 S. H. van der Geugten, geb. Knaap, [D.], Mangelang.
- " 13 M. J. H. M. Schneider, geb. Quack, [D.], Batavia.
- " — E. Nannink, geb. Wilkens, [Z.], Soerakarta.
- " 15 N. van Hoorn, geb. van Gelderen, [Z.], Batavia.
- " — J. F. van Alphen, geb. van Prehn, [Z.], Batavia.

Overleden:

- Juni 23 J. E. Houtman, [14 m.], Benkoelen.
- " 23 F. H. d'Aulais de Bourouill, [16 m.], Pekalongan.
- " 27 A. A. Agreth, [79 j.], Grissen.
- " 28 J. M. G. Brondgeest, [48 j.], Samarang.
- Juli 5 Dochtertje van J. C. Pfeifferkoru, Soerabaja.
- " 6 A. Victor, Pasoeroean.
- " — J. C. L. A. Gallez, [30 j.], Batavia.
- " 16 H. van Nieuwenhoven Hulbach, [2 j.], Batavia.

SCHEPS-BERICHTEN.

Straat Sunda doorgezeld.

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAR
16 Jun.	—	Alba	—	Londen	30 April	Shanghai.
—	—	Avoncl	Gilben	Cardif	27 "	Hongkong
—	—	Ella A. Kenary	Pésson	Shield	14 Maart	Angerón.
17	—	of meer Telegraf	Verona	Tj. coastjarp	16 Juli	—
—	—	Curant	Evans	Ceylon	5 "	Batavia.

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	NAMEN	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
Juli 17	Noord Duitseh.	schip	Eugenie	Yon	New-Castle	31 Mei.	—
" " " " 18	Zr. Ma	stoomb.	Java	Konst. Bakker	Soerabaya	14 Juli.	—
" " " " 18	Nederlandsch.	schip	Susanna Elizabeth	van der Borden	Bataviamag.	14 "	Maclaine, Watson & Co.

Vertrokken Schepen van Batavia.

DATUM	VLAG	NAMEN	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAR
Juli 18	Fransch.	stoomb.	Neva	Marmarino	Singapore
" " " " 18	Engelsch	schip	County of Lanark	Mc. Farlane	Bataviamag.
" " " " 18	Nederlandsch.	Konij	Konij	Mulder	Soerabaya
" " " " 19	Engelsch	bark	Marion	Taylor	"

Aangekomen Personen.

Van Singapore, Rionw en Muntok, met het stooms. *Vice Pres. Prins*, de heer Fritz en Z. M. troepen.

Vertrokken Personen.

Naar Singapore, met het stooms. *Neva*, Lt. t/zec Brutel de la Rivière en Lt. Vink, de heeren Suermoudt en echtg. Junius van Hemert en Slötke.

CARGA-LIJSTEN.

Invoer.

Van Nederland per Ned. schip "Kandanghauer", gez. Zeelt, agt. B. van Leeuwen en co.

38 coll medicijnen en instrumenten, Rathkamp en co. 30 va bier, 15 ps leggers, 20 kn manufacturen, 6 do kramen, van Berk, Reineke en co. 2 kn kazen, 300 ps hammen, 34 kn manufacturen, 100 do aardewerk, 100 do kansen, 100 do rijnwijn, 3 do wapens, 100 do cognac, 200 do wijn, 10 do papier, 14 do koopwaren, 3 do chemiesien, B. van Leeuwen en co. 400 va boter, 3 kn zeildoek, Borneo Comp. Limited. 50 va boter, 100 kn petroleum, 125 va verf, Gumplich en Strauss. 10 kn provisies, van Vienten en Cox. 100 kn versmoeth, 4 do lederdoek, 75 do wijn, 500 do zeep, 1 kt. IJssel, 100 va staal, 1 kt kramen, E. ten Brinck en co. 50 kn bier, 230 va spijkers, 105 kn koopwaren, Geo. Wehry en co. 100 va boter, 2 kn hammen, 50 do manufacturen, 20 do meubels, K. Moorman en co. 5 kn koopwaren, Reiss en co. 2 kn boeden, 56 do manufacturen, Pandel en Stiehaus. 20 va bier, R-yast en Vinje. 89 kn roodgaren, 40 kn manufacturen, Niederer en co. 5 kn manufacturen, 150 va boter, 27 kn provisies, Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 10 va soda, P. Landberg en Zoon. 150 va boter, G. Suermoudt en co. 30 kn provisies, Cavadiso en co. 4 kn sodewaren en manufacturen, H. A. Bahlmann en co. 150 kn lijwaden, 24 kn garen, N.H.M. 50 va spijkers, 150 md en 25 va s/water, 21 kn boter, C. Bahre en G. Kinder. 100 kn painen, 9 do kramen, 6 do boeken, 130 va boter, 14 kn papier, 8 do dranken, 36 do provisies, 8 do wijn, 25 do beschuit, 15 do mosterd, 50 do pickels, 10 do jams, 50 do pepermoet, 100 do vermouthe, Engelhard en co. 25 va soda, 7 kn eau de cologne, Brans. 3 kn was, Aganoor. 100 va boter, 50 ps kazen, 10 kn manufacturen, J. F. van Leeuwen en co. 2 kn was, Gasper en co. 5 kn manufacturen, 10 do lampen, 1 kt glaswerk, 7 kn knoopen, 4 do lijsten, 1 vat beeldjes, 1 kt scharen, 15 kn zeep, 10 do kramen, 1 kt ba, 1 kt pijpen, 2 kn pleetwerk, 12 do porcelein, 2 do portemonnais, W. Loosen en co. 146 kn manufacturen, 100 do vermouthe, Meintz en co. 10 kn ijzerwerk, 103 do kramen, 20 do eetwaren, 2 do glaswerk, 3 va gereedschappen, 1 kt lampen, 360 kn dranken, 1 kt lint, 25 va teer, 150 kn olie, 61 do koopwaren, 1 kt monsters, geb. Satorius, Veder en co. 10 kn manufacturen, Martin, Dyce en co. 1 kt goudgeld, Java Bank. 7 kn medicijnen en droogerijen, F. Goring en co. 1 vat vijlen, Drossaers en co. 11 coll diversen, H. Helder en co. 20 va specie, Gouvernement. 27 kn bier, 50 do koopwaren, Order. 50 kn cognac, 40 ps hammen, 13 potten rolpess, 22 kazen, 60 va boter, 1 kt bier, 2 va meel, 1 vat

gori, 1 kt zeep, 1 do chocolade, 1 do melk, 3 ps rookvleesch, 6 do saucijs de tologne, 6 keld likeuren, 12 do genever, 24 ps regenjasen, 1 marmere tafel, 1 kt provisies, Gezagsvoerder. eenige gouvernements goederen.

Invoer.

Van Nederland per Ned. schip "Hollandia", gez. Nieuwenhuys, agt. J. Daendels en co.

3 kn wijn, J. A. Bruinier. 10 kn papier, Reiss en co. 10 keld petroleum, 1 kt boter, 1 do diversen, 50 kn wijn, G.G. Batten. 3 kn koopwaren, 2 do provisies, Kessler en co. 5 kn garen, 172 coll manufacturen, Meintz en co. 6 kn manufacturen en galanteries, H. A. Bahlmann en co. 1 kt eau de cologne, Cavadiso en co. 50 va boter, 26 kn manufacturen, 1500 ps kwalies, 6 kn dranken, E. Moosmann en co. 1 kt koopwaren, geb. Satorius, Veder en co. 7 kn kramen, 7 do koopwaren, Houghton en co. 4 kn billard, 6 va melk, 100 do boter, B. van Leeuwen en co. 15 kn manufacturen, Pandel en Stiehaus. 2 kn wijn, 2 va bier, Bicker. 60 kn garen, Niederer en co. 24 kn provisies, 74 do wijn, 3 do kramen, 150 do bier, de Lunge en co. 152 ps wien, 9 kn meubels, van Vienten en Cox. 9 kn provisies, J. F. van Leeuwen en co. 1 kt porcelein, 3 va draadnagels, 1 kt diversen, Tiedeman en van Kerchem. 7 kn manufacturen, 10 do hammen, Basing, Schöler en co. 60 va boter, le Roux en co. 2 kn kramen, Gumplich en Strauss. 1 kt boekbindersgereedschappen, J. Daendels en co. 307 ps hammen, 4 kn koopwaren, G. V. Wehry en co. 2 kn sigaren, 9 do papier, 10 keld lijsoels, 70 kn provisies, 20 do lucifers, 6 do lampen, 15 do kramen, 33 do dranken, 1 kt lanternas, 15 kn eau de cologne, Engelhard en co. 1 kt potlooden, 13 kn porcelein, 2 do ijzerwerk, 33 do kramen, 1 kt stalwerk, 4 kn speelgoed, 9 do band, 4 do manufacturen, 35 do glaswerk, 50 do garen, W. Loosen en co. 1 kt pleetwerk, 100 kn portwijn, 12 do provisies, 50 do bier, 1 kt speelgoed, 39 kn aardewerk, 1 kt diversen, E. Brinck en co. 1 kt wagenpassaat, C. Bahre en G. Kinder. 55 kn manufacturen, 29 do kramen, 57 do reukwerk, 1 kt messen, 10 kn glaswerk, 5 do potlooden, 1 kt horologien, 1 kt pijpja 100 bundels staal, 1 kt fonteinbakken, 30 kn eetwaren, 100 va bier, 1 kt spijkers, 20 kn spiegeldoosjes, 3 do enveloppen, 25 va groene zeep, 411 kn dranken, 150 va verf, 200 do boter, van Berk, Relocke en co. 48 staven en 18 bossen ijzer, 1 kt wilt, Spoorweg Maatschappij. 1 psk kleederen, 1 kt manufacturen, 4 kn huisraad, 1 kt boeken, 3 kn wijn Agesten qq. 1 kt diversen, Boon. 1 kt porcelein, Jannette Walea. 25 va boter, Ned. Ind. Handelsbank. 74 kn wijn, 12 do champagne, 65 do kazen, 22 do groenten, 1 kt lampglazen, 1 do albums, 1 do zweepen, 1 do lepels en vorken, 1 do nastuis, 1 do sokken, Gezagsvoerder. 20 va specie, N. H. M. 1 kt goudgeld, Java Bank. 300 ps hammen, 25 kn bier, Order. eenige gouvernements goederen.

Voor elk artikel in dit nummer voorkomende, en niet door ander geteekend, stelt zich voor de wet als schrijver bekend

J. C. VAN LIER.